

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek.

List velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. za četrlet leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu. — Ustanovniki in deležniki tiskovnih društev dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodava knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisil se ne vračajo, neplačani listi ne sprejemajo. — Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr., in vsakokrat za kolek 30 kr.

Sedanji naš politički stan.

Kakor znano, sta Brandstetter in Seidl kot zastopnika slovenskih (!) kmet. občin po volji nemške večine graškega dež. zbora v drž. zboru, zastopnika nemških kmet. občin pa nista bila n tuđi zdaj ne gresta na Dunaj. Kdo dela kmetijskemu stanu bolj na korist: naša dva, nam posiljena zastopnika, ki sta na Dunaju, ali pa zastopnika nemških kmet. občin, ki ne gresta tje? „Gospodar“ ne bode tega razsodil, ker ga itak ne poslušajo nemškutarski in trmoglavki kmetški volilci marib. okraja, kateri so krivi, da sedita v deželnem in državnem zboru ta dva moža proti volji velike večine štajarskih Slovencev.

S to večino pametnih Slovencev govorimo ter jim damo v razsodbo, kdo da dela kmetijskemu stanu bolj na korist: konservativna nemška poslanca, ali pa nemško-liberalna, našej narodnosti skozi in skozi nasprotna poslanca Braudstetter in Seidl? Najpred pa povemo, da nas ne vneva nikakoršen drug namen kakor edino le ta, da po svoji dolžnosti ljudstvo učimo in pripravljamo, da ob času volitev modro in pravično rabi svoje ustavne pravice.

Konservativna zastopnika nemških kmet. občin se držita sploh one stranke, ki noče nič več opraviti imeti s sedanjim državnim zborom. Tu sem spadajo slovenski drž. poslanci iz Kranjskega, ki so ravno (razen Thurna izmed vel. posestnikov) vsi od prvega do zadnjega odpisali prvoedniku drž. zbora, ki jih je bil na Dunaj poklical, da ne pridejo in mu tuđi razložili, zakaj da priti ne morejo. Isto tako so storili vsi tirolski poslanci, ki so na poziv v državni zbor priti, naravnoč svoje mandate položili. Tako sta storila tuđi poslanca iz Predarlskega, in zastopnik kmet. občin gorenje-avstrijskih; Čehov iz Pemskega in Moravskega pa itak že več let v držav.

zboru ni. Po tem takem ni iz Tirolskega in Predarlskega nobenega zastopnika v drž. zboru; iz Češkega, Moravskega, Gorenjeavstrijskega, Štajarskega in Kranjskega so edino le nemško-liberalni poslanci na Dunaju; češki in slovenski narod nista zastopana, kajti Brandstetterja in Seidlna ne štejejo mi, Černeta in Coronini-a pa menda ne goriški Slovenci med svoje zastopnike.

Vsi ti, ki se ogibljejo drž. zbora, spadajo k avstrijski državnoopravni stranki, o kateri bomo odslej več govorili; ta se pa drž. zbora zato ogiblje, ker vidi, da nemško-liberalni kolovalci niti katoliški cerkvi niti nenemškim narodnostim niti deželnim pravicam ne prizanašajo, marveč na vseh straneh velike zmešnjave delajo, tako da vse vzdihuje in je nezadovoljno.

O narodnih pravicah kakor tuđi cerkvenih, ne govorimo, ker ne šteje „Gospodar“ dovolj takih bralcev, ki bi poduka v tem potrebovali; iz druge strani pa tuđi vsakdo vé, da nemški liberalci v narodnih in cerkvenih vprašanjih ne gledajo na to, kar narodi hočejo in pravica veleva, ampak delajo vse le po svojem kopitu. Kjer so taki poslanci v kmetijskih občinah voljeni, so si ljudje sami krivi, ako je navstalo zares žalostno političko stanje, da ena sama stranka, ki še tretjine prebivalcev v Avstriji ne zastopa, vse dežele in narode strahuje, njih najsvetejše pravice zasmehuje.

Ta stranka je odpravila dovoljenje k ženitvi, s tem pa srenjam kvartirala v hiše vse polno drobnega siromaštva. Preskrbljevanje ubozih stane vedno večih stroškov, potepinstvo se množi po vseh krajih, da je groza*). Odpravili

*) Srenja Janževivrh-Arlica pri Ribnici je prosila, da se dovoljenje k ženitvi zcpet vpelje; toda dež. zbor ni utegnil lani prošnje rešiti in jo je poslal prosilcem nazaj. Naj jih to ne splaši, ampak spodbudi še enkrat prošnjo vložiti. Tako bi naj storile tuđi druge srenje. Vredn.

so liberalci postavili zoper odertijo (Wucher); ker pa niso poprej poskrbeli, da si ljudstvo iz svojih pridelkov več pridobi in se mu davkarska bremena znižajo, je kmetijski stan še hujšemu odertniku v pesti prišel, namreč kapitalu mestnih bahačev in raznih društev, katerim se mora mnogokrat posestnik v stiski na milost podati. Tako gre posestvo za posestvom tujcem v roke. — Z izločenjem mnogih uradnijskih poslov, katere le notarji ali advokati opravljajo, so se naložili ljudem grozoviti stroški. In kakor da še vseh teh muk zadosti ni bilo, vpeljalo se je posilno legaliziranje, ki jemlje ljudem imajočim opravka pri gospôski še poslednji groš iz žepa. Postava svobodne deljivosti zemljišča je bila smrtonosen udarec kmetijstvu. — Vse te reči, ki so kmetskemu stanu na kvar, ima liberalizem v svojem besedniku ter jih je pod krinko svobode, napredka izpeljal. V tacih razmerah mora kmetski stan sčasoma čisto onemagati, kakor so že opešali obertniki vsled obertnijske svobode, ki je tudi sad liberalnih teoretikov.

To vse nam je naklonila nemško-liberalna stranka. Ena reč jej še na poti leži, to so deželni zbori, ki nočejo po njeni piščalki plešati, ter branijo deželne pravice. Te svoje nasprotnike hoče nemško-liberalna stranka upogniti z direktnimi volitvami. Poslanci neposredno voljeni v državni zbor niso več zastopu ljudstva v deželnem zboru odgovorni, marveč se morajo sukati, kakor jim večina v državnem zboru vleva. Da pa nemško-liberalna stranka večino obdrži, so že ti gospodje sami poskrbeli v načrtu postave za direktne volitve.

In kaj ima ljudstvo in Avstrija korist iz neposrednih volitev pričakati? Ničesar druga kakor muko dvojne volitve: v deželni in državni zbor; s pomnoženimi volitvami se bo pa množilo hujskanje, zapeljevanje in splošno pačenje, in to tem bolj gotovo, ker bo kmetijski stan primeran z vsemi močmi se bojevati zoper mestni živelj in kapital, ki bode v neposrednih volitvah toliko prednost imel proti kmetskemu življu. Konec vsega pa bo, da — ne pridemo do pomirjenja, nego navstanejo še večje ustavne homatije; kajti federalisti po direktnih volitvah izvoljeni, zopet ne pojdejo v državni zbor, ker deželnih pravic nje-den poštenjak zatajiti ne more. In toraj smo po direktnih volitvah zopet tam, kjer smo zdaj, ko se bori deželno pravo zoper samovolje nemško-liberalnega ustavaštva. — Sodi naj zdaj vsak, na kateri strani da mora domoljub in prijatelj ljudstva stati. —

Obravnave štajerskega dež. zbora.

XX. in poslednja seja 7. dec. 1872. Prvosednik naznani, da se je za to sejo poslanec dr. Vošnjak izgovoriti dal. Tako mu vsaj poslu-

šati treba ni bilo vladinega odgovora na svoja vprašanja. — Ces. namestnik baron Kübeck je odgovoril na več vprašanj do vlade stavljenih; najpred na dr. Vošnjakovo interpelacijo od 20. novembra zastran ne izvršene narodne enakopravnosti v uredih in gimnazijah, in zastran premeščenja gg. profesorjev Šumana in Pajka iz gimnazije v Mariboru. Ker smo o tem lani že poročali, ne bomo rečenega ponavljali, to tim manje, ker je vladni odgovor le potrdil pritožbe v interpelaciji izjavljene.

Na vprašanje marib. poslanca Reuterja: ali in do katerega časa hoče vlada vojaško bolnišnico iz mesta, kjer je zdaj, preložiti unkray Drave? — odgovori ces. namestnik, da nima vojaški ured nič zoper to, da se pa mora dozdanja bolnišnica poprej prodati, mesto pa novo postaviti ali primerno poslopje v ta namen preskrbeti.

Zastran reguliranja Pesnice odgovorilo se je Seidl'nu, da je obširni načrt za reguliranje od železniškega nasipa pri Pesnici do njenega iztoka v Dravo kakor tudi za napeljevanje vode po dolini blezo že gotov, da se pa načrt le po razmeri dnarja, ki se bode dobiti mogel, izpeljati da. — Na drugo vprašanje Seidl'novo od 5. dec., na koliko da so namreč srenje same dolžne pomagati, da se zaostali davki obstoječi iz naternih pridelkov ali štolnina in plačila za mežnarje in organiste, slednjič dolžne zavarovnine pri c. kr. notranje-avstrijski zavarovalnici — iztirjajo, odgovoril je ces. namestnik, da je razloček med pobiranjem in iztirjavanjem davkov. Cesarskega davka z deželnimi in okrajnimi dokladami nikjer, razen v Gradcu, srenje ne pobirajo. Če se pa ti davki iztirjavajo, so srenjski predstojniki dolžni pomagati in deželne gosposke izročajo to županom na korist srenjam samim, ker bi sicer za uradno eksekucijo še več plačil imele. — Vse druge davščine, bodi si za preskrbljevanje bolnikov v kaki bolnišnici, naloženi plateži, ali priklade za cerkve itd. morajo župani po postavi ed 20. apr. 1854 pobirati. Isto velja zastran dolžnih zavarovnin pri omenjeni zavarovalnici, ki ima to prednost že iz početka in jej pripada tudi po prenarejenih pravilih.

Kar zadeva prošnje za odlog dačnih plačil, so štempeljna proste, ako gre samo za postavnj odlog; isto velja o vseh vlogah pri gosposki gledé onih reči, ki spadajo po novejši srenjski postavi v srenjsko upravo. Krivo pa je, če v tacih zadevah župani spričevala dajejo strankam, namesto da bi sami gosposki stvar poročali, ker morajo spričevala štempel ali kolek imeti, župansko poročilo pa ne.

Po teh in drugih vladinih odgovorih se je volil za namestnika v dež. odboru pl. Walterskirchen.

Sprejeti so bili predlogi finanč. odseka zastran učiteljskega fonda za doslužnino, koja znaša za tekoče leto 28.699 gld.; dohodka je

proračunjenega za 30.220 gld., toraj še preostaje fondu 1521 gld. Pri stroških za upravo je fin. odsek odbil deželni odbor v njegovem proračunu 1080 gld., sklicaje se na § 45. postave od 8. feb. 1869, ki veleva, da mora politiška dež. gosposka (to je deželna blagajnica) skrbeti za potrebne pisarje in pisarniške stroške. Ces. namestnik se je temu upiral, dokazajé, da se je ta fond ustanovil zdavno potem, ko je ona postava bila dana, torej ne more postava o tem govoriti, kar odsek iz nje sklepa. — Zbor je pa pritr dil odsekovemu predlogu.

Vsled raznih sklepov dež. zbora znašajo stroški za ljudske šole: a) redni 317.000 gld., b) izredni 38.000 gld., z vsem toraj: 355.000 gl. — Ker pa učiteljev kakor tudi denarja pomenjkuje ter mora dež. odbor mnogim okr. šol. odborom denarjev za šolske potrebe posojevati, se sprejmó po predlogu fin. odseka naslednji sklepi: a) naj skuša dež. odbor okr. zastope nagovarjati, da ustanovijo občnih šol. pripomočkov; b) da skuša deželni odbor pri ministerstvu polajšave gledé vojaške dolžnosti pripravnikom zadobiti; c) da predlaga dež. odbor v prihodnji sesiji, kako učiteljem plačo zboljšati. —

Končno poročilo fin. odseka o proračunu za tekoče leto podaja to-le:

Vseh deželnih stroškov je	2,698.998 gld.
Dohodki znašajo	1,072.975 „

Primenjkuje toraj 1,626.023 gld.

Ta primanjkljaj se poravna s tem, da se razdeli 38 percentov na vse dir. davke z prikladami vred, kar daje blizo 1,539.855 gld., tako da se le pogreša 86.168 gld., kar se polovi iz kasinih ostankov, posebno pa iz davka, ki se naloži novim akcijskim društvom ali od prejšnjih vplača. — Lani bilo je samo $33\frac{1}{3}$ percentov priklade k davkom, letos toraj za $4\frac{2}{3}$ percentov več, ker je stroškov toliko več. V prvi vrsti s 604.841 gld. je dotacija zemljišne odveze, kar bo trpelo še več ko 20 let; za tim je največa svota za izobraževalne namene, namreč 627.669 gl., od katerih spada za ljudske šole 355.000 gl., za tehniko v Gradcu 80.000 gld.

Reguliranje Mure od Grada do deželne meje (kar se je po dr. Srnčevem predlogu bolj natanko pristavilo namesto „do ogerske meje“) je tako daleč dognano, da prevzame država 2 petinki stroškov in ravno toliko dežela, poslednja petinka se pa naloži dotičnim srenjam.

Sprejela sta se slednjič dva predloga gospodarskega odseka, in seer: a) dež. odbor naj vladi naznani, da je posilno legaliziranje deželi na kvar, da se toraj naj v blagor premnogim zopet odpravi. — Enoglasno sprejeto. S tem je rešenih tudi mnogo peticij iz nemških krajev, iz slovenskih ni oddana ne éna; čemu tudi? Če imamo dnarja dovolj, zakaj bi za privatna pisma pri notarjih legizacije (poverenstva) ne plačevali?

b) Naj dež. odbor pri vladi na to dela, da

se samoprodaja soli, ki je gospodarstvu očitno na kvar, odpravi, v tem pa prodaja živinske soli po prav nizki ceni vpelje.

Prošnja celjskega okrajnega zastopa za reguliranje Savinje ni bila zadosti natančno izdelana, da bi bil fin. odsek že zdaj mogel primerne predloge staviti; odstopi se toraj dež. odboru, da on stvar pozveduje in prihodnjemu zboru predloge stavi.

S tem skončavamo poročila in rečemo le eno: Ko bi nemški sodeželani le količkaj razumnosti za naše narodne potrebe imeli, bi bili z dež. zborom prav zadovoljni. Ker pa te razumnosti še ni, jo mora slovensko ljudstvo Nemcem dopovedati. Slovensko ljudstvo si pa samo pomagati ne more; toraj morajo narodnjaki skrbeti, da ljudstvo do razumnosti pride. To je pa edino le mogoče po politiških društvih in poljudnem časopisju; toraj niso nikakor pravi domoljubi in narodnjaki, ki politiških društev in domačega lista nočejo podpirati. Amen.

Gospodarske stvari.

O petiotiziranju.

(Piše Rih. Doleneec.)

Storimo zopet en korak naprej. „Cuker se vrže v celih krblih v mošt, kjer se bo hitro raztopil“ — piše „Narod“. Pred vsem se drznemo vprašati, v kaki „mošt?“ Je li voda, s kojo so se tropine omile, mošt? Pa pustimo to; tudi o hitrem raztopljenji cukra ni govoriti, že celó v mrzlih trgatvah ne, v kojih se prav mrzlo grozdje domu vozi.

V trgatvi 1870. leta na primer smo opazili, da se še éez 4 dni razstopil ni. Postavljenje kadi v gorke prostore pa toliko kakor nič ne pomaga, kajti les je slab voditelj gorkote; v kadih ali sodih stoječa mrzla tekočina se še le éez več dni ogrevati prične. Skušnja v Klosterneuburgu na primer je dokazala, da se mrzel mošt, koji kaže 1° R. v sodih šele v osmih dneh do 10° stopinj segreje, in to v prostoru, kateri se je noč in dan kuril do 30° R!

Enako tej fizikalčni postavi je tudi prevažanje frišnega mleka po železnicah. Mleko se v ta namen ohladi na 1° R., ter potem še le v sodičke nalije. Kjer ti gorkote do mleka ne pusté, ostane to hladno tudi še potem, ko se je celo noč v toplih vagonih vozilo; kakor hitro pa gorkota do mleka ne more, se to tudi kazilo ne bode.

Da se torej kipenje in vse petiotiziranje hitro vrši — kar ni za prezirati že celó pri velicih posestnikih ne, — je najboljšé, sladkor v gorki vodi raztopiti. Po gorkoti tropin in vode se potem raztopljina gorkejša ali mrzlejša dodá,

in v malih urah se kipenje vname, ter potem brez prenehanja v največji burnosti nadaljuje. Da se s tem dosti kurjave prihrani — to je tam, kjer bi se v enaki namen kuriti hotelo — je jasno; največji dobiček je pa prihranjeni čas, čas je pa po angleškem pregovoru „denar!“

(Dalje in konec sledi.)

Snetje na rži (smetljiva rž.)

Že leta 1859 je profesor Julij Kühn v Halle na Nemškem v svojem spisu „o boleznih domačih poljskih rastlin“ omenil, da se snetje ali plesnjivec, česmina ali češmiga (Sauerdorn = *Aecidium Berberidis*) lehko, ako so temu okoliščine ugodne, preseli na rž, in jej uzroči bolezen, ki je znana pod imenom „snetje na rži“. Po učenem preiskovanju je pozneje profesor de Bary dokazal, da se seme češmigovega snetja resnično na rži scimi in imenovano uimo napravi. Leta 1863 so kraljevi uredi virtemberški ukazali novo preiskovanje te stvari, in seer na pritožbo več občin, katerih polja so bila ob državnih železnicah, ki so s češminovo mejo zagrajene. O uspehu tega preiskovanja poroča prof. dr. Fleischer (Hohenheim) v virtemberškem tjedniku za poljedelstvo in gojzdarstvo leta 1864 št. 4 in 5. Med tem je tudi v Litavskem leta 1863 nastala pravda zaradi češmigove meje, in se je vse iz nova po izvedenih preiskalo (Preuss. Annal. der Landw. Wochenbl. 1864, št. 42); in slednjič se je tudi v botaniškem ali rastlinskem vrtu poljedelske akademije v Proskavi leta 1864. napravila nova poskušnja, o kateri poroča prof. dr. Funke v „Landw. Centralblatt“. Vse te poskušnje so potrdile, da se res snetje s češmige zamore zasejati med ržjo. Blizo njiv se naj toraj tako grmovje nikakor ne trpi.

Dopisi.

Iz Celja, 17. svečana. (Iz velikega oblaka malo deža.) V mozirskem trgu in okolici se je lani mnogo govorilo o poslilih g. J. K., da so enega ali več otrok v Savini utopili. Še bolj je vzbujalo sum, ko so dne 9. junija žandarji dva hlapca, Ponkraca Brgleza in Jožefa Birmana in dekle Mico Kobulo uklenjene proti Celju odpeljali. Dne 8. febr. t. l. so ti 3 posli pred celjsko okr. sodnijo imeli končno obravnavo, toženi hudodelstva poskušnega umora nad otrokom, kterega je dekla M. K. o Velikinoči l. 1868 rodila in kterega je hlapec P. B. hitro po porodu naprošen od očeta J. B. in od lastne matere M. K. v bližnji grm spravil. Ta zločin je 4 leta prikrit ostal in še le pret. leto se je začelo po celi savinski dolini o njem govoriti. Ker je namreč hlapca P. B. vest pekla, da ni nikjer miru našel, začel je sam o

tem govoriti in slednjič se podá 5. junija k mozirskemu županu, pred kterim svoje hudodelstvo obstoji. Na pismeno tožbo so ti 3 posli tedaj bili v preiskavni zapor v Celje odgnani, kder so celih 8 mesecev v preiskavi bili.

Končna obravnava je pokazala, da sta hlapec J. B. in dekla M. K. imela grešno zavezo od l. 1866, po kateri je ona mati postala, čeravno so njo vsi in gotovo tudi domači gospodar za pošteno imeli; da bi pa sramoto pred svetom od sebe odvrnila, skleneta oča in mati, slaboumnega hlapca P. B. naprositi, da otroka po rojstvu odstrani, kar je tudi storil. Drugi den se hlapec na tisti kraj, kamor je bil otroka zanesel, povrne gledat, kaj da se je z otrokom zgodilo, pa ga ni več našel. Pri obravnavi je stalno trdil, da se otrok ni več genil, ko ga je nesel v grm, pri ljudeh je pa pravil, da se je otrok spotoma jokal. Nezakonska oča in mati sta tajila, da sta P. B. naprosila to storiti. Prič pri tem djanju ni bilo in zoper zatožene so pred sodnijo bile le 2 ženski poklicane, ki ste to govorile, kar njima je P. B. sam povedal, in pa 2 žandarja, ki sta le dostavila, kar sta opazila tačas, ko sta zatožene v zapor gnala. Iz vsega tega ni mogla sodnja spoznati, je li otrok M. K. še živel, ko ga je P. B. v grmovje nesel, ali ne; zato je državni pravnik tožbo nazaj vzel, in česar se zatoženi gotovo niso nadjali, bili so vsi nekrivi spoznani in izpuščeni, ker svetna sodnja nikomur v serce ne vidi in le po tem sodi, kar sama vidi in njej zanesljivi ljudje spričajo.

Zatoženi so pa za svoje djanje po dolgem preiskovalnem zaporu in po sramoti pred svetom dovolj občutljivo kaznovani, ker ljudje pogosto svojega bližnjega še ostreje kakor Bog sodijo ter ne pomislijo kristijanske resnice, da čaka vsakega človeka tem bolj ostra sodba pred božjo pravico, čem bolj neusmiljeno in hudo je sam nad svojim bližnjim sodil.

Iz Ljutomera. (Okrajne razmere. Konec.) Skozi vse občine, kakor sem že dokazal, se vender ne morejo same okrajne ceste narediti. — Drugo sredstvo bi toraj bilo, strogo pregledovanje tega, kar kdo opravi. Ljutomerski okraj ima takih, ki so dolžni okr. ceste vzdrževati, 4265. Vprašam toraj, ktera moč na svetu zamore vse te vdeležence pripraviti, da bodo svoje delo na okr. cesti enako dobro in vsi v enem in istem času opravili? Kdo jih zamore skoz celo leto nadzorovati? Drugega pomočka proti nepokornim in nemarnim pa vender nimamo, kakor da se to, kar eden ali drugi noče sam storiti, na njegove stroške izvrši. Ako se sklene, da se imajo okrajne ceste v naturi navažati in popravljati, nima okr. blagajnica nobenega fonda, občinske pa še manj. Kdo bo pa potem za drugega kako delo prevzel, ako ne zna, kedaj bo zato zaslužno plačo prejel? Ali se bo de morebiti hotel soséd sosédu zameriti, da bo šel na njegove stroške okrajne ceste navažat? Gospod dopisnik bi menda sam pri vsej svoji

dobri volji tega ne bi hotel storiti. Po obstoječi postavi se morajo okrajne ceste I. razreda le z denarjem vzdrževati, proti temu se ne da nič storiti. Za svojo osebo sem sicer nameraval, da bi se letošnje leto okrajne ceste v natori, ali na kaki drug način nasipavale; ali moja ni obveljala, ne morem pa vendar okrajnemu zastopu očitati, da je iz zgorej omenjenih razlogov drugače ukrenil.

Tudi to še posebno prosim gospoda dopisnika, naj se nikakor ne spodtikuje nad tem, da še kupi proda na okr. cesti I. razreda od sv. Križa pa do Vučjevsi niso dozdej razgrnjeni. O tem veljajo zopet ostri nalogi od strani deželnega odbora, da se namreč prod na okr. cestah le v jeseni ali pa zarano spomladi razgrnjevati mora. Na omenjenem mestu ni bil v jeseni prod zato razgrnjen, ker tega takrat ni bilo neobhodno potrebno, okr. odbor je pa hotel s tem okraju nekoliko prihraniti, ker bi se bili tistokrat morali zato posebni delalci najeti in plačati, zdaj pa mora to cestnar za svojo plačo storiti. Tudi tega naj nihče ne misli, da morajo zdaj kar naenkrat okrajne ceste v najlepšem redu biti. Ko bi se hotelo to namah dognati, bi se morala okr. naklada nad plačilno moč okraja povzdigniti.

Kakor sem že izkazal, imamo tukaj 40.858 tekočih sežnjev okr. cest; ako bi tedaj hoteli vse naenkrat posipati, trebali bi 8171 navadnih, 5 sežnjev dolgih kupov proda. Po dozdanji skušnji pride kup proda na 3 gold., toraj bi sam prod veljal na leto 24.513 gld.; v proračun za tekoče leto je pa za vse cestne potroške: za mostove in vodotoke, prod, cestnarsko službo in cestnarsko orodje, odškodovanje zemljišča itd. postavljeno samo 7773 gld. 50 kr., kar dokazuje, da ima tukajšnji narodni okr. zastop resno voljo okrajne ceste sčasoma popolnoma zboljšati, pri tem pa okraja z okrajno naklado ne preobložiti in kmeta po nepotrebnem žuliti. Kar slednjič obč. ceste zadeva, katere g. dopisnik tudi graja, ne znam jaz, ako se srenjam s kaznijo zagroziti ne sme, da si ceste zboljšajo, nobenega drugega načina, kakor da okrajni zastop sam vzame lopato na rame, in gre občinskih cest popravljat.

Konečno pozivljem dopisnika, ako se hoče o oni ali drugi reči okrajnega gospodarstva še natančneje prepričati, na ustmeni razgovor, in zagotavljam ga, da bodo njegovi dobri nasveti vselej dobrovoljno in hvaležno sprejeti.

Kukovec, okr. načelnik.

Iz Slovenjega Gradca, 15. svečana. — Še preden smo peticijo zoper novo volilno postavo v rokah imeli, je že tukajšnja policija bila po koncu, ter skušala nevarno stvar v roke dobiti. Mestni župan g. Kaligarič je z mestnim policajem prišel k Treiberju, kjer je shodišče kat. polit. društva, pozvedovat, ali ni peticija tam za podpisovanje pripravljena. Svaril je nekega župana pred podpisovanjem, rekoč, da kdor bode podpisal, pride

na dve leti v ječo!! Po tem takem bode več kot pol Avstrije za 2 leti ječa postala, ker je nad polovico prebivalcev peticijo zoper direktne volitve podpisalo. Kljub vsem tem in enakim agitacijam je v društvenem zboru, ki je bil 9. svečana, vrli kmet Fr. Šotelj prvi predložil, da se kat. polit. društvo Slovenjegraško pridruži drugim proslcem s podpisom peticije. Predlog je bil enoglasno sprejet. Ravno tako se je sprejel nasvet, naj društvo prosi za pravico, zbere tudi drugod po okraji sklicevati, kar bi zlasti ob času volitev jako potrebno bilo. Odbor bode to prošnjo vložil, bomo videli, kakošen odgovor dobimo.

To so bile poglavitne stvari, ki so se obravnavale pri tretji obletnici kat. polit. društva v Slovenjem Gradcu.

Sladka gora, 10. svečana. (Umor.) — Dne 8. febr. proti poldnevu je našel hlapec udove Marije Fajs — po domače Strnad —, posestnice v Dolgi gori, njenega brata Blaža Cvenka, ktere ga je bil poslan vabit, da pride na sestrin dom, v njegovem stanovališči $\frac{1}{4}$ ure nad Sladkogoro, kjer je sam bival, od neznanih hudobnežev umorenega. —

Hudodelstvo se je moralo zgoditi po noči med 6. in 7. svečanom, v kateri je veter močno s snegom vejal (7. ino noč za njim ni snežilo pri nas), ker se niso našli nikaki sledi niti proti hišici, niti od nje; 6. proti večeru smo ga pa še na Sladki gori videli.

Priporočamo ga v pobožno molitev in božjo usmiljenje! M.

Za poduk in kratek čas.

Začetki krščanstva na Slovenskem.

V.

Med narodi, ki so se selili iz mrzlih severnih krajev v solnčne južne dežele, bili so tudi Slovenci. Zgodovina nam poveda, da so stanovali v starodavnih časih v severno-zahodni Rusiji, ondi kder izvirajo reke Dneper, Dvina in Volga. Tje so bili prišli iz Azije.

Spomin te selitve se je nekako ohranil med ljudstvom do dnešnjega dne. Pripoveduje si namreč, kako da je stanovalo nekda v presrečni deželi, rodovitni in bogati. A ljud se je toliko namnožil, da za vse ni bilo več prostora in daje velik del naroda sklenil poiskati si nove domovine. Tedaj je dobrotna boginja dala odhajajočim pešico ajdovih zern ter jim rekla, da se naj udomačijo, kjer bode ajda zorila. Poskušali so setev v znožju uralskih gorá, v neizmernih planjavah Rusije, na bregovih črnega morja, to je povsod na potu selitve svoje; ali ajda ni ozelenela in ne dozorela, dokler da niso prišli bili v naše kraje. Tu pa je rodila bogato. In še dendenes časti slo-

venski kmet ajdo, in ako njo slana popari, je slaba zanj in glad trka na vrata hišice njegove.*)

Ko so se bili Goti v začetku tretjega veka vzdignoli iz svojih sedežev in pomikali se proti mejam rimskega cesarstva, so zapuščena njih mesta Slovenci zasedli. V četrtem veku so stali poleg črnega morja in na izstoku Donave. Za njimi so hruli Avari, narod s Huni ednega plemena. Prišli so od Urala. Mnogoštevilni in bojaželjni, brzni konjiki, so tirali pred seboj Slovence, da so bili le-ti primorani konec petega veka udariti črez Donavo v ilirske in grške dežele. V begu pred Avari so Slovenci tiščali proti zapadu in jugu in l. 568 so že posedli ves Norik in Panonijo, deloma tudi Istrijo in Venetijo, vse kraje, ki jih še sedaj v lasti imajo. Avari pa so jim bili vedno za petami in preden je 6. stoletje minulo, so bili Slovenci Avarom celó podvrženi. Avar je bil gospod, Slovenec je bil njegov hlapec, in ni se čuditi, ako se je hlapec lastnosti svojega gospodarja navzel. Postal je ljut in predrzen. Za krščansko vero so nastopili zopet prežalostni časi. Avari in Slovenci so podjarmili prejšnje prebivalce, mesta in vesi so porušili in požgali, vse nježna in blaga početja sv. cerkve zabranili in podrli. Sv. papež Gregorij Veliki v ednem svojih pisem britko toži zarad divjosti avarske. Poginule in minule so skoro vse škofije po naših deželah. O koncu 6. veka ne bereš v Tiburniji, Petoviji, Sabariji, Celeji, Sisciji i. t. d. ne ednega škofovega imena več.

Salono, mesto v Dalmaciji, kamor je bil po razdjanju Srema nadškofjski sedež prenesen, so l. 639 Avari in Slovenci oblegli in porušili. Tudi Lavreak v Noriku so napadali s tako silo in takó pogosto, da je bil primoran lavreaški nadškof zapustiti svojo stolico ter si novo poiskati v Pasavi na Bavarskem. L. 737 so razdjali in vpepelili Lavreak.

Le akvilejska nadškofija je ostala, pa tudi ona je bila zarad verskih prepиров razcepljena med dva patriarha, torej tudi tako mogočnega vpliva ko nekdanj ni več imela.

Enako hudi uri, ki hipoma konča delo in trud pridnih rok in spremeni cvetoče polje v golo puščavo, so Avari in njim podložni novi slovenski naselniki vekoletna prizadevanja evangeljskih poslancev podrli, cvetoče polje Kristusove cerkve skoro do tal pomandrili. Za lepim pomladnim dnevom nastopila je vibarna noč, in solnčna luč kršanske resnice je ves čas Avarskega gospodovanja le medlo svetila.

Žganjepivcem v svarilo.

Iz dveh krajev se nam poročata dva prav žalostna slučajja, ki prav očividno kažeta, kako

*) To pravlico je pisatelj že v Glasniku l. 1857 nekoliko obširneje bil priobčil.

škodljiva da je za človeka žganjica, ki je že toliko ljudi pred časom v krtovo deželo spravila. V Konjicah je 9. t. m. ubogi človek pri „frakeljnu“ žganjice umrl, in dva dni poprej so šolarji na potu v šent Andraš pri Velenji našli v snegu mrtvega človeka, ki je brž spoznan bil kot obče razupit pivec. Ker je steklenička s žganjem zraven njega v snegu po konci stala, je revež v smrtni omedleci brž ko ne grozno žejo trpel in se hotel pokrepčati. —

Žalostno zares je, da se ta telesna in duševna kuga čc dalje bolj med prostim ljudstvom širi. Na Janževo se je v V. v neki štacuni 80 bokalov!! slivovice iztočilo! Naj toraj vsaj pametnim ljudem povemo, kako škodljivo da je človeku žganjico piti.

Prva in največa škoda je, da gre mnogokrat upijanjena duša — pred sodnika!

Druga škoda je pa, da si žganjepivci celó proti naravi zdravje podkopavajo in življenja dni hudobno prikrajšujejo. — Glejte, rastlinstvo daje potrebnega živeža vsem živalim, žganjice pa priroda sama ne dela; iz tega pa sledi, da zamore človek — in tudi on spada, kar rejo zadeva, med živali — brez upijanljive žganjice živeti.

Ko bi se žganjica z vodo pomešala, služi človeku v živež, kajti z vodo pomešano in zredčeno žganjico posrkavajo prebavljala (Verdauungswerkzeuge) in spreminjajo v krv, ki dela več gorkote, toraj želodec krepí, da brž in ložje prebavlja. Bolj ko pa je žganje čisto in omotno, bolj je tudi škodljivo in celó smrtno, ker popiva silno naglo notranjim delom telesnim, posebno pa želodecu za življenje potrebno mokroto.

Nasledki žganjepitja so: duševna topost, da je človek nekako topoglav in brezčuten, nagnjenje k surovosti, da bi kar vse raztrgal, čc mu količkaj navskriž gre; upada mu slednjič vidoma telesna moč, ker žganjepivec toliko menj redilnih stvari prebavljati zamore, kolikor bolj mu žganjica želodec in čreva suši ter vso prebavljalno moč popiva.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. V saboto 15. t. m. so bili ustavaki nekoliko rešeni móre, ki jih je tako dolgo in tako silno tlačila; toda odleglo jim je le za malo časa. Stopil je namreč v saboto minister Auersperg pred državni zbor, in „s cesarskim dovoljenjem“ predložil dolgo in težko pičakovano volilno pre naredbo. Brž je šla v ustavui odbor v pretres, tukaj pa že v prvi seji 17. t. m. zadela na upor treh odborovih udov iz Galicije. Groholski je namreč v imenu svojih tovarišev izrekel, da se Poljaci posvetovanj o direktnih volitvah udeležiti ne morejo, ker so direktno volitve nasprotne pravicam dež. zborov, in podirajo celó (sedanjo) ustavo. — Po teh besedah zapusté trije poljski udje odbor!

— Nasledek tega utegne biti, da, ko pride stvar v drž. zboru na dnevni red, izstopijo vsi Poljaci; kajti če odborovi udje izrečejo, da so dir. volitve pravicam dež. zborov nasprotne, ne morejo drugi poljski poslanci v državnem zboru obsedeti, kadar pride do obravnave in glasovanja. Ustavaški odborniki sami se spodtikajo nad tem, da ima veliko posestvo preveč zastopa, kar je min. Lasserju v odboru povod dalo, ustavakom na ušesa pošeptati svarilo ne tako delati, da bi v nani svet zvedel, da ustavaki le svoje koristi iščejo. —

Po novem načinu neposrednih volitev bi imel drž. zbor 351 poslancev (vsak po 10 gld. dneine, pride samo na eden mesec 105.300 gld.), med katerimi šteje veliko posestvo in kar še tu sem spada, 85, mesta, trgi in trgovinske zbornice 136, kmetske občine le samo 130 zastopnikov. To je v razmeri do obeh drugih skupin očitno premalo v Avstriji, kder je po številu glav, po znesku davka in po odstotkih za vojaščino pravo jedro kmetski stan, ki bi gledé zastopa svojih koristi neprimerno v manjšini bil. — O sestavi volilnih okrajev smo že poprej enkrat govorili in pokazali, da so ustavakom v prid sestavljeni. Spremenilo se je gledé Štajarskega le to, da je konjiški trg pridjan skupini mest in trgov celjskega okraja, in da je v to skupino vzet tudi trg Vitanjski. Toraj dva odločno nemčurska trga več v tej skupini kot po prvem načrtu; čemu? to vemo Slovenci. — Kmetskimi občinam slov. odločeni so 3 namesto dosedanjih 2 poslancev, ki se volijo v 3 volilnih okrajih, ktere smo že opisali. Šent-Lenarški okraj voli v Ptuji. Volilna mesta so pa: Maribor, Konjice, Slovenji Gradec; Ptuj, Rogatec (kamor bi morali volilci iz veliko večjega šmarskega okraja), Ljutomer; Celje (kamor je pritaknjen tudi šoštanjski okraj, ki je dozdej volil v Slov. Gradca) in Brežice. Račun je takšen, da 400.000 štajarskih Slovencev dobi 2 poslance iz kmetskih občin, iz vseh skupin pa, če bi prav po sreči šlo, k večjemu 4 narodne poslance, toraj enega na 100.000 duš, v tem ko kaže splošna razmera prebivalcev in poslancev, da pride 1 na blizo 50.000 duš. To je nasledek umno sestavljenih volilnih okrajev! Poslanci kmetskih občin bi se volili po volilnih možeh; v drugih skupinah pa neposredno — po volileh samih. Volitev bi se vršila pismeno in na tihem; pri kmetskih skupinah pa, v kterih je tudi za deželni zbor ustno glasovanje, bi to tudi za volitev v drž. zbor veljalo. To je na vsako stran hudo in nevarno pri nas, ko je ravno v kmetskih občinah tako malo samostalnih, značajnih, in še menj v političkih rečeh izvedenih mož, nemčurskega in bahaškega pritiskovanja pri volitvah pa toliko! — Vsi poslanci bi se volili na 6 let.

Iz Dalmacije je poklican na Dunaj namestnik baron Rodič, menda zato, da kakor je med vlado in Poljaci posredoval Goluhovski, tako po-

sreduje Rodič z dalm. poslanci. Ali pa bodo Dalmatinci v tej toliko važni stvari kakor Poljaci stoptili na stran opozicije, je žalibog še vprašanje. Povemo še to, da je protest zoper direktne volitve, kterega so podpisale nemške štaj. srenje, se vrnil v Gradec nazaj s tem, da „po obliki in obsegu ni za to, da se cesarju predloži“. — To naj nikogar ne moti v podpisovanji, vsaj se bomo sklicevati zamogli na glas ljudstva, kteri se o pravem času ni poslušal.

Iz Vnenjih držav je poročati najvažnejša novica, da je španjski kralj Amadej, sin italijanskega kralja, 12. t. m. vladanju se odpovedal in zapustil Madrid, ter potuje domu na Italijansko. Uzrok temu bila je nesložnost z ministri, še več pa ustaja Karlistov. Starešinstvo in narodni zbor proglasi potem z 258 proti 32 glasom republiko ali ljudovlado. Novo republikansko ministerstvo, kteremu list „Epoka“ dokazuje, da nima pravice vlade spremeniti, poroča na vse kraje svetá, da je povsod vse mirno; v resnici pa je skoro toliko strank, kolikor pokrajin in Karlisti močno napredujejo. Tudi vojaštvo se cepi v razne polit. stranke, in republikanci imajo le pri peš-polkih svojih privržencev. Republika se bo ravno tako malo držala kakor Amadejevo kraljestvo.

Razne stvari.

Blaga ponudba. Neki gospod v Mariboru, seer Nemeč po rodu, pa Slovincem srčen prijatelj in deležnik našega tiskovnega društva, ponuja 2 iztisa „slov. Gospodarja“, ki se pošiljata zastonj za celo leto. Eden iztis se dá poštenemu krčmarju za goste, drugi pa kakemu srenjskemu županu, ki je naroden mož, si pa lista lahko naročiti ne more.

Vredništvo razpisuje s tem konkurs, sprejema pisma prosileev, ki pa morajo potrjena biti po domačem duhovnem gospodu. Komur da se lista prisodita, homo brž naznanili.

(Javna skušnja) na sadjo in vinorejski šoli v Mariboru bode v pondeljek 24. t. m.

(Štajarsko vinsko kupčijsko društvo) se je 29. prosinea v Gradcu osnovalo. Ako se ne motimo, je to društvo tako rekoč ekstrakt onega društva, ki se je pod imenom „avstrijske trgovinske družbe za kmetijstvo in kmetijsko obrtnijo“ snovalo, pa se ne osnovalo. To nič ne dé, sej se kaj takega tudi drugim ljudem na svetu pripeti. Vinskemu društvu, ki je baje od 1. julija do konca lansk. leta že imelo 20.000 gld. dobička, je zdaj predsednik H. grof Attems, namestnik A. grof Brandis. V gospodarskem svétu pa ne najdemo več ne Friceta in ne Konrada, ki sta v osnovalnem odboru bila.

(Nesreča) Na Slemen u, proti zapadni strani od Maribora, je sneg na hiši poštenega kmeta U. streho potlačil in strop vderl, ter je žalibog tram kmetico pobil. —

(Učiteljsko društvo mariborsko), pri katerem so bili do shoda prve dni t. m. tudi učitelji iz okoličice, se je skrčilo do samih mestnih učiteljev, ker so se menda vnenji g. učitelji naveličali v mesto hoditi prazne slame mlatiti. Ker torej vnenjih učiteljev k shodu ni bilo, so zborovali mestni učitelji sami ter poslušali Wretschko-tov poduk „über Entwicklungsgang der mechanischen Wärmetheorie“. Primeren poduk za pozno zimo.

(Šole na Štajarskem.) Iz spiska, ki ga podaje dež. odbor, pozvedamo, da je dozdej na Št. 1166 učiteljev in 571 šol.

(Največi sod), ki je dozdej menda izdelan bil, namreč za 2000 veder ali za 200 štartinjakov vina, hoče na dunajsko razstavo poslati ravnateljstvo graničarskih gojzdov v Zagrebu. Hrastove doge iz viniških gojzdov dobi sodar zastonj, in tudi voznja ogromnega soda na Dunaj ga nič stala ne bo. Po dokončani razstavi bo pa sod njegov.

Za zidanje nove cerkve v Framu so dalje darovali:

a) iz Rančke občine: Vihar Mat. 50 gld., Razbočan Št. 10, Lešnik Eliz. 10, Koren Jož. 5, Pregl Arne 5, Predan Ter. 10, Grašič Jan. 5, Lešnik Fr. 5, Mejal Ana 30, Pristalnik Jož. 50, Stern Šim. 20, Vešnar Mih. 5, Fric A. 20, Perko Jan. 10, Podkrižnik Franc 30, Vešnik Mat. 30, Dušč Flor. 10, Letonija Ur. 5.

b) Iz frajhamske občine: Pirker Jak. 5, Pliberšek Jak. 1, Lešnik Št. 5, Finžger G. 25, Plahutnik Šim. 2, Skrbič G. 50, Ledinek G. 10, Cesnik Jan. 8, Dolinšek Jan. 2, Stauber G. 3, Rudolf Arne 3, Baumgartner Jož. 10, Stražil Fr. iz Maribora 40, Štavber Pet. 30, Kožel And. 4, Razboršek Fr. st. 3, Razboršek Fr. ml. 3, Razboršek Juri 3, Bračko Kasp. 2, Mali Juri 2, Ulbl Juri 4, Črne Mart. 3, Kristof Fr. 3, Medved Pet. 3, Drgas Št. 1, Babič A. 2, Predan Mart. 20, Janžič A. 2, Tement Fr. 10.

c) Iz Morske občine: Podkrižnik G. 10, Trglavčnik Katar. 1, Podkrižnik Bl. 5, Franjež Arne 25, Vešnik Jak. 5, Priol Jož. 50, Ogrinec Jak. 5, Ogrinec Fr. 50, Koren Fr. 30, Sagadin Jož. 20, Vešnar T. 2, Vešnar Juri 150, Hojnik Juri 30, Babič Št. 5, Koren Jan. 25, Pliberšek Bošt. 20, Črne Jož. 20, Meringer Marija 2, Nahtigal Mart. 5, Cehtel Št. 5, Trglavčnik Pet. 1, Vodošek Mih. 5, Breitenebner Ant. 10, Babič Ign. 1, Petelinec Mih. 1, Bračko Ana 1, Stern Fr. 10.

Najnovejši kurzi na Dunaju.

	fl.	kr.
Zedinjeni drž. dolg (100 gl.) 4 gld. 20 kr. %	70	—
Upne (kreditne) srečke po 100 gl. prvotne vrednosti, brez obresti, pa s 4kratnim srečkanjem	187	—
Ažijo srebra	108	25
„ zlatá	5	18

Loterijne številke:

V Trstu 15. februarja 1873: 23 60 6 19 55

Prihodnje srečkanje: 1. marea.

Tržna cena pretekli teden	V Mari- boru		V Pruju		V Celju		V Varaž- dinu	
	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.
Pšenice vagan	6	10	5	50	6	50	—	—
Rži	3	70	3	80	4	40	—	—
Ječmena	3	70	3	30	3	50	2	65
Ovsa	—	—	2	—	2	10	—	—
Turšice (koruze) vagan	3	80	3	50	4	—	3	40
Ajde	3	20	3	—	4	—	3	40
Prosa	—	—	3	40	3	60	—	—
Krompirja	1	50	1	50	1	50	—	—
Sena . . . . . cent	1	70	1	80	1	50	1	35
Slame (v šopkih)	—	—	1	70	—	60	—	—
„ za steljo	—	80	1	—	—	50	—	—
Govedine funt	—	26	—	28	—	26	—	22
Teletine	—	32	—	28	—	28	—	24
Svinjetine	—	30	—	30	—	38	—	28
Slamine	—	38	—	32	—	36	—	36

ces. kralj. dvorni puškar v Mariboru

Ivan M. Erhart,

priporočá:

- Puške dvocevke od spredej za nabijati iz železa od . . . . . 12 gld. do najviše cene.
- puške dvocevke od spredej za nabijati iz svila (drotá) . . . . . 18 " " " "
- Lefauchaux (lefošé) iz svila od . . . . . 30 " " " "
- Lancaster (lênkaster) iz svila od . . . . . 44 " " " "
- Revolverje . . . . . 8 " " " "
- Pistole dvocevke . . . . . 2 gld. 50 kr.
- „ enocevne . . . . . 1 " 30 "

1—2

Razpis podučiteljske službe.

Na dvarazredni ljudski šoli v Negovi je podučiteljska služba z letno plačo 240 gold., z osebno doklado 60 gld., s poboljškom od okrajnega šolskega fonda 100 gld. in z naturalnim stanovanjem razpisana.

Prosilci, ki morajo biti nemškega in slovenskega jezika v besedi in pismu popolnoma zmožni, naj položijo svoje z dokazi zmožnosti podprte prošnje po predpisanem službinem potu naj dalje do 20. sušca t. l. pri krajnem šolskem svetovalstvu v Negovi.

Okrajni šolski svet gornje Radgone,
dné 10. svečana 1873.

Predsednik: Haas.